

TÜR EYLEM PLANI HAZIRLAMA EĞİTİMİ

(05-06 Mart 2020, KKTC)

2. Ders

TÜR TANIYALIM

(Tür hakkında genel bilgiler/Türün durumu)

OSMAN ERDEM
56osmanerdem@gmail.com

Tel: 0533 956 5110

DEVAMI İÇİN
TIKLA

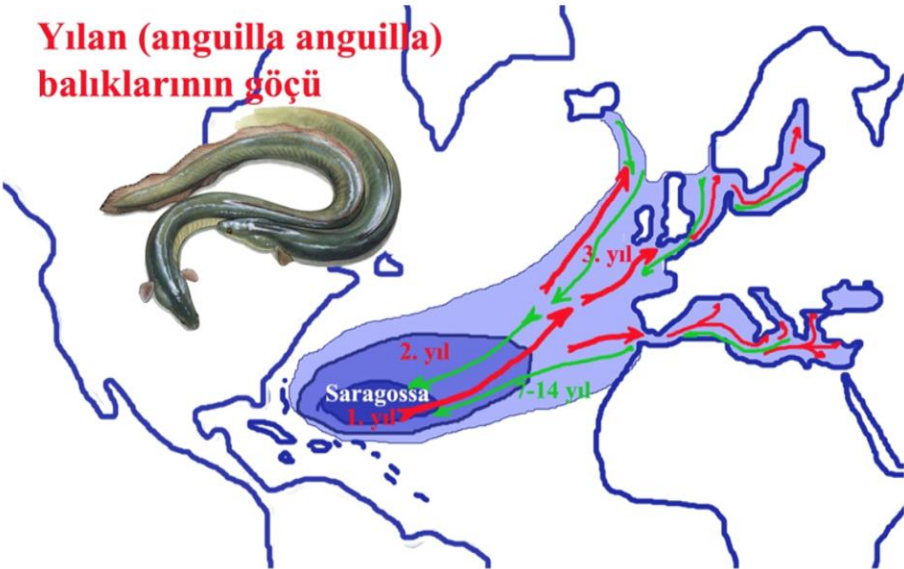

İYİ BİR EYLEM PLANI, TÜRÜ TANIMAKLA BAŞLAR!

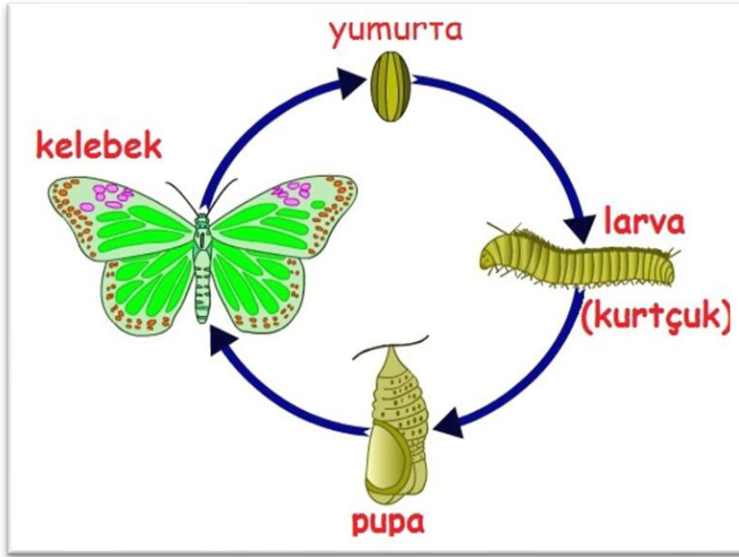
Eylem planı ekibi türü iyi tanımıyorsa iyi bir eylem planı hazırlaması **MÜMKÜN DEĞİLDİR!**

Türü tanımak için gerekli bilgiler bitkiler veya diğer hayvan gruplarında farklılıklar gösterecektir. Özellikle yaşam döngüsü canlı gruplarına, hatta türlere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle eylem planı için hangi bilgilerin toplanacağına proje ekibi karar vermelidir.

Yılan (anguilla anguilla)
balıklarının göçü

Örneğin, balık türlerin büyük bir kısmı hiç göç etmezken, bazıları mevsimsel göçler yaparlar; bazı somon balıkları ve yılan balıkları ise yaşamları boyunca sadece iki kez göç ederler.

Bazı türlerde yaşam döngüsü oldukça sade iken, bazı türlerde oldukça karmaşıktır.

Örneğin kelebeklerde yumurta, tırtıl (larva), pupa (krizalit) ve kelebek dönemi olmak üzere 4 önemli evre bulunmaktadır.

Bu evrelerin her birinde türün ekolojik istekleri farklı olup, her evrede farklı tehditlerle karşı karşıyadır.

Şahin (*Buteo buteo*)

Aynı türün farklı populasyonları bile yaşadıkları coğrafyaya göre farklılar göstermektedir.

*Örneğin ülkemizdeki şahinlerin (*Buteo buteo*) tamamı yerli iken Avrupa'nın kuzeyinde kuluçkaya yatanların tamamı göçmendir.*

Bu bölümde toplanacak bilgiler türün özelliklerine göre değişiklik gösterecektir.

ÖNEMLİ

Eylem planını hazırlayan ekip eylem planına konu türe göre bu bölümdeki başlıkları belirlemeli ve ihtiyaç duyulan bilgileri toplayarak değerlendirmelidir.

ÇOK ÖNEMLİ

Bilgiler kısa ve öz, konuyla ilgili herkesin anlayabileceği bir dil kullanılarak (mümkün olduğunca karmaşık ve bilimsel terim ve ifadelerden kaçınarak) verilmelidir.

Bir EYLEM PLANI'nda en az aşağıda belirtilen başlıkları içerecek şekilde bilgilere yer verilmelidir.

- Türün taksonomisi, morfolojisi, yaşam alanı tercihleri, ekolojik istekleri, beslenmesi, üremesi/çoğalması hakkındaki temel bilgiler.
- Türün yaşam döngüsü, yaşam döngüsündeki önemli evreler zamanlandırılarak verilmelidir.
- Türün yeryüzündeki dağılımı ve popülasyon durumu ve trendi (eğilimi).
- Türün Türkiye'deki ve eylem planının kapsadığı bölgedeki durumu; Dağılımı, popülasyon durumu ve eğilimi, önemli yaşam alanları, proje kapsamında elde edilen tüm veriler ile geçmiş yıllara ait tüm araştırma, inceleme sonuçlarının analizini de kapsayacak şekilde verilmelidir.
- Varsa ülke içinde veya başka ülkelerde türün korunmasına yönelik çalışmalar veya eylem planları incelenmeli ve önemli bilgiler *(Örneğin, türü tehdit eden faktörler ve tehdit düzeyleri ile eylem planı için öngörülen ana hedefler; eylem planı uygulanmışsa başarı düzeyi vs.)* verilmelidir.

Yaşam döngüsündeki farklılıklardan dolayı bütün canlı gruplarını değerlendirmek ve örneklendirmek mümkün olmadığından, **bu başlık altındaki tüm bilgiler ve örnekler kuşlar üzerinden verilmiştir.**

Taksonomi: Türün ait olduğu, takım, familya, cins, türler (varsa alt türleri) hakkında bilgiler **verilecektir.**

Morfoloji: Türün büyüklüğü, ağırlığı, tanımlayıcı renkleri ve dikkat çekici diğer özellikleri ile dişi, erkek ve genç bireylerin ayırt edici morfolojik özellikleri vs. anlatılacaktır.

Bilgiler, türü tanımlayan dişi, erkek ve genç bireylere ait fotoğraflarla desteklenecektir.

1. Erişkin erkek birey, üreme dönemi
2. Erişkin erkek birey, üreme dönemi
3. Erişkin dişi birey, üreme dönemi
4. Erişkin dişi birey, üreme dönemi
5. Erişkin erkek birey, üreme dönemi dışı
6. Erişkin dişi birey, üreme dönemi dışı
7. Bir yaşında erkek birey
8. Yavru erkek birey
9. Palazlanmamış (*henüz uçamayan*) yavru

Toy bireylerinin cinsiyetlerindeki dış görünüş farkları (Toy ulusal eylem planından alınmıştır.)

Şah kartalda farklı yaş gruplarının tanımlanması

Trakya bölgesinde şah kartal üzerine araştırmalar adlı yüksek lisans tezinden alınmıştır.

Yaşam alanı tercihleri;

Tüm canlılar için beslenme ve güvenlik öncelikli iki konudur. Kuşlar da tüm diğer canlılar gibi yaşam alanlarını seçerken yaşamlarını sürdürebilecekleri besinin ve korunaklı alanların bulunmasına özen gösterirler. Özellikle üreme döneminde bu iki husus daha fazla önem taşır. Kuluçka döneminde hem kendilerinin, hem de yavrularının besin ihtiyaçlarını karşılayabilecek; aynı zamanda yumurta ve yavrularını düşmanlarından saklayabilecek/koruyabilecek, besin maddeleri bakımından yeterli, güvenli ve korunaklı alanları tercih ederler.

*Su kuşlarının bir kısmı yumurtalarını ve yavrularını düşmanlarından korumak için **ağaçlar**da kuluçkaya yatarken, bir kısmı ise düşmanlarının bulunmadığı veya erişemeyeceği **adaları** yada sık **sazlıkları** tercih ederler. Bazı kuşların yuvaları ve yumurtaları ise düşmanlarının fark edemeyeceği şekilde **araziye uyumludur**.*

Üreme;

Bu bölümde, eş seçme, kur davranışları, çiftleşme, yuva yapımı, kuluçka ve yavru bakımı hakkında bilgiler verilecektir.

Eylem planı için türün kuluçka süresi, yuva yapma, yumurta bırakma, yavruların yuvayı terk etme zamanlarının doğru bilinmesi önemlidir.

Türkiye'nin güneyi ile kuzeyinde kuşların kuluçkaya yatma tarihleri ve yavruların yuvayı terk etme zamanı arasında yaklaşık 20-30 günlük fark bulunmaktadır.

Bıldırcın kılavuzu, toy, turna, mezgelerde gibi otlak ve çayırarda kuluçkaya yatan pek çok kuş türü için ot biçiminin yavruların yuvayı terk etmesinden sonra yapılması hayati önem taşımaktadır. Bu türler için eylem planı hazırlanıyorsa bu durum mutlaka dikkate alınmalıdır.

Beslenme;

Bir türün yaşamını sürdürebilmesi için yeterli besine ihtiyacı vardır.

Yaşam alanlarının daralması veya kalitesinin bozulması nedeniyle yeterli besin bulamadığı için pek çok türün küresel ölçekte nesli tehlikeye düşmüştür.

Bazı kuş türlerinde besin tercihi yavru dönemlerinde ve erişkinen veya mevsimsel olarak farklılıklar göstermektedir.

Örneğin toylar yaşamlarının ilk aylarında sadece küçük böceklerle beslenirken, yetişkin bireyler böceklerin yanında bitkilerle de beslenmektedir. Kış mevsimi boyunca toyların başlıca besinini lahanagiller ve yonca oluştururken, bahar ve yaz aylarında bitkiler (yapraklar, tomurcuk, filiz ve tohumlar), böcekler ve hatta küçük omurgalılarla beslenirler. Yaz sonu ve sonbaharda ise besin ağırlıklı olarak yerde bulunan tohumlardır.

Yuvalama alanlarının çevresindeki tarlaların tek ürün tipiyle ekili olması, yavruların iyi beslenememesine ve üreme başarısını olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Böcek ve küçük kemirgenlere karşı yapılan ilaçlı mücadele ve tilki, çakal, kurt vb. yırtıcı hayvanlar için doğaya bırakılan zehirli etler nedeniyle bazı kuş türleri büyük zararlar görmektedir.

Turnalar

Göç;

Göçün kuşların yaşam döngüsünde çok önemli bir yeri vardır. Temel amacı, üreme ve üreme dışı dönemleri gereksinimlerine göre en elverişli yerde geçirmektir. Birçok nedeni olsa da en önemlisi yeterli besine ulaşmaktır.

Leylekler, yırtıcı kuş türleri gibi termalleri kullanarak/süzülerek göç ederler. Avrupa'da üreyen leyleklerin % 70'inden fazlası göç sırasında Anadolu üzerinden geçerler.

Bazı türler süzülerek, bazı türler ise kanat çırparak (aktif uçucular) uçarlar. Bazı türler gece göç ederken, bazıları ise gündüz göç ederler. Süzülerek uçanlar termallere bağlı olduklarından büyük su kütlelerini geçemezler ve gündüzleri kıyı kenarını izleyerek veya karalar üzerinden uçarlar. Kanat çırparak uçanlar ise genellikle uygun olmayan alanları (denizleri, dağları veya çölleri) sorunsuz aşabilen türlerdir.

2011 yılının ağustos ayında Estonya'da uydu vericisi takılan bir turna 5 kasımda göçe başlamış, bir hafta sonra 12 kasımda Çukurova Deltası'na ulaşmıştır. 7 nisana kadar Çukurova Deltasında kalmış, 7 nisanda ilkbahar göçüne başlamış ve 22 nisanda Ukrayna'nın Rivne bölgesine ulaşmıştır. Bütün yazı verimli tarım alanlarının ve ıslak çayırların bulunduğu bu bölgede geçirmiştir.

ÖNEMLİ

Eylem planı için türün göç stratejilerini bilmek çok önemlidir.

Göç ne zaman başlıyor, ne zaman bitiyor, hangi rotayı/rotaları takip ediyorlar? Sürü halinde mi, yoksa tek tek bireyler halinde mi göç ediyorlar, tercih edilen uçuş yüksekliği nedir?

Göç yolları üzerindeki önemli yaşam alanları hangileridir, türün bu alanlara bağımlılıkları ne düzeydedir? Göç yolları üzerindeki başlıca tehditler ve tehdit düzeyleri nedir? Tüm bu soruların cevaplarına bu başlık altında yer verilmelidir.

Yaşam alanı tercihi; eylem planı hazırlanan tür için çok iyi irdelenmesi ve bilinmesi gerekli konuların başında gelmektedir.

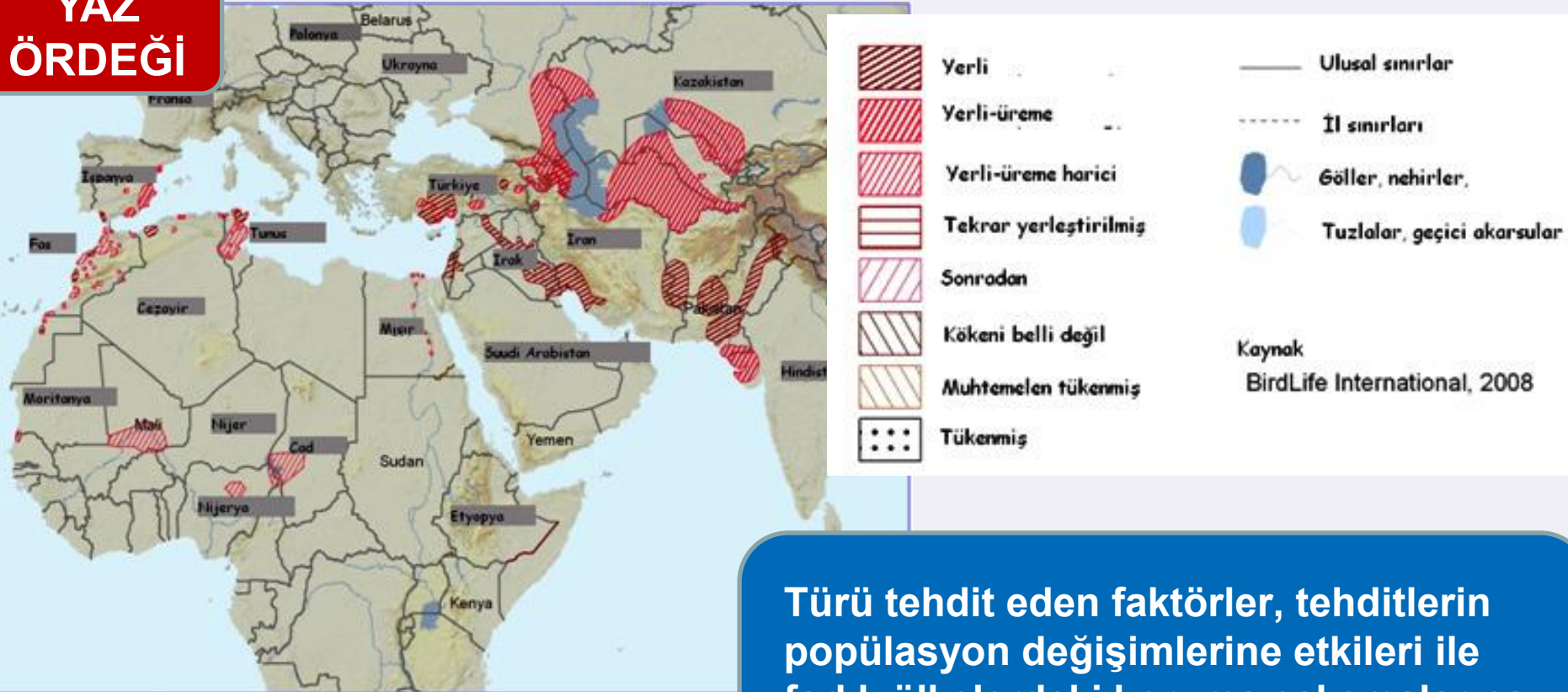
TOYUN YAŞAM DÖNGÜSÜ

[illegible]

Türün yeryüzündeki dağılımı ve tehlike kategorileri

Bu bölümde, türün yeryüzündeki dağılımı, yoğunlukları, popülasyon değişimleri hakkında bilgiler verilecek; dağılım haritası üzerinde üreme, kışlama bölgeleri ve göç rotaları gösterilecektir.

YAZ ÖRDEĞİ

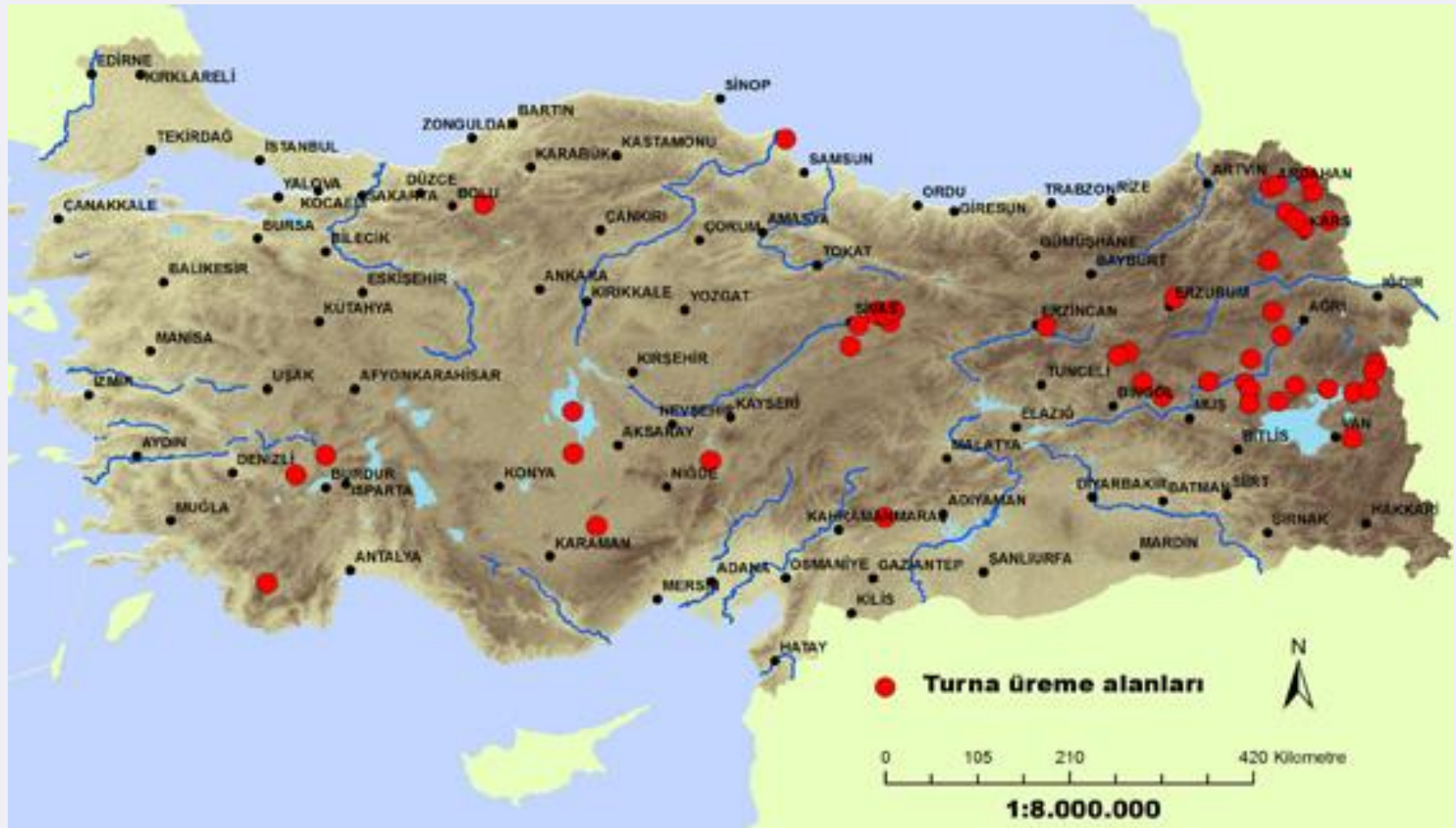
Türü tehdit eden faktörler, tehditlerin popülasyon değişimlerine etkileri ile farklı ülkelerdeki koruma çalışmalarına ve başarılı örneklerle yer verilecektir.

TÜRÜN EYLEM PLANININ KAPSADIĞI BÖLGEDEKİ DURUMU

Eylem planının kapsadığı bölgedeki türün dağılışı, varsa bölge içindeki hareketleri, bölgeyi veya bölgedeki yaşam alanlarını hangi dönemlerde ve hangi amaçlarla (üreme, kışlama, göç sırasında konaklama gibi) kullanmaktadır;

Varsa önemli üreme, beslenme ve kışlama alanları ve bu alanlara ait habitat bilgileri, tehditler, koruma statüsü/statüleri ve koruma öncelikleri gibi bilgilere yer verilmelidir.

Bilgiler mümkün olduğunca sade, anlaşılır bir dille anlatılmalı, metinler tablo ve haritalarla desteklenmelidir.

Ulusal Turna Eylem Planı kapsamında yapılan literatür taraması ve arazi çalışmaları neticesinde bugüne kadar Türkiye’deki 44 alanda turna görüldüğü tespit edilmiştir.

Eylem planı kapsamında 2012 - 2013 yılları haziran ve temmuz ayları içerisinde 39 alan ziyaret edilmiş ve 23 alanda 197 turna sayılmıştır. Turna görülen alanların 18'inde en az 28 çift turnanın kuluçkaya yattığı belirlenmiştir.

Geçmişten günümüze Türkiye'de turnanın (*Grus grus*) üreme durumu

ALANIN ADI	İLİ	LİTERATÜR				PROJE KAPSAMINDA			
		Popülasyon	Tarih/Yıl	Popülasyon türü ve niteliği	Veri kalitesi**	Popülasyon	Yıl	Popülasyon türü ve niteliği	Veri kalitesi**
Kızılırmak Deltası	Samsun	11 yavru	1985	Üreme	İyi	2-3 çift	2013	Üreme	Orta
		1 yavru	1992	Üreme	İyi				
		2 yavru	1994	Üreme	İyi	11 birey	2013	Muhtemelen yazlama	İyi
		50 çift	OKA	Üreme	Zayıf				
Yeniçağa Gölü	Bolu	40 birey	1945	Üreme	Orta	1 çift	2012	Üreme	İyi
		4 yumurtalı yuva	1962	Üreme	Orta				
		1 yavru	1986	Üreme	Üreme	1 çift	2013	Üreme	İyi
Tödürge Gölü						2 çift	2012	Üreme	İyi
						6 birey	2012	Muh.yaz.	İyi
						2 çift	2013*	Üreme	iyi
						63 birey	2013	Muh.yaz	İyi

**Veri kalitesi kriterleri

İyi: Ayrıntılı ölçümler veya eksiksiz sayımlar doğrultusunda oluşturulan nicel, güvenilir veya örnek veriler.

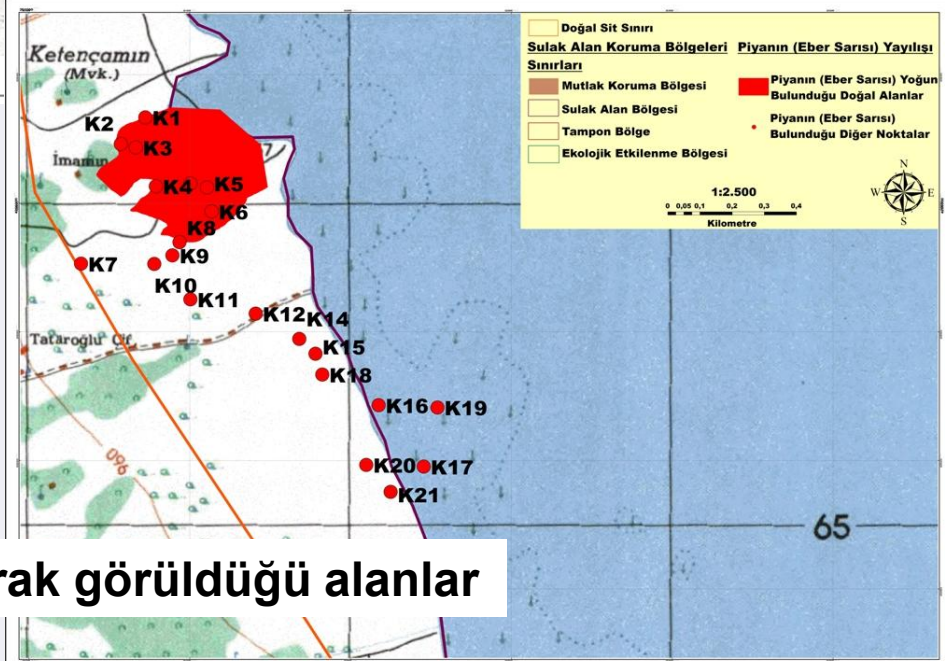
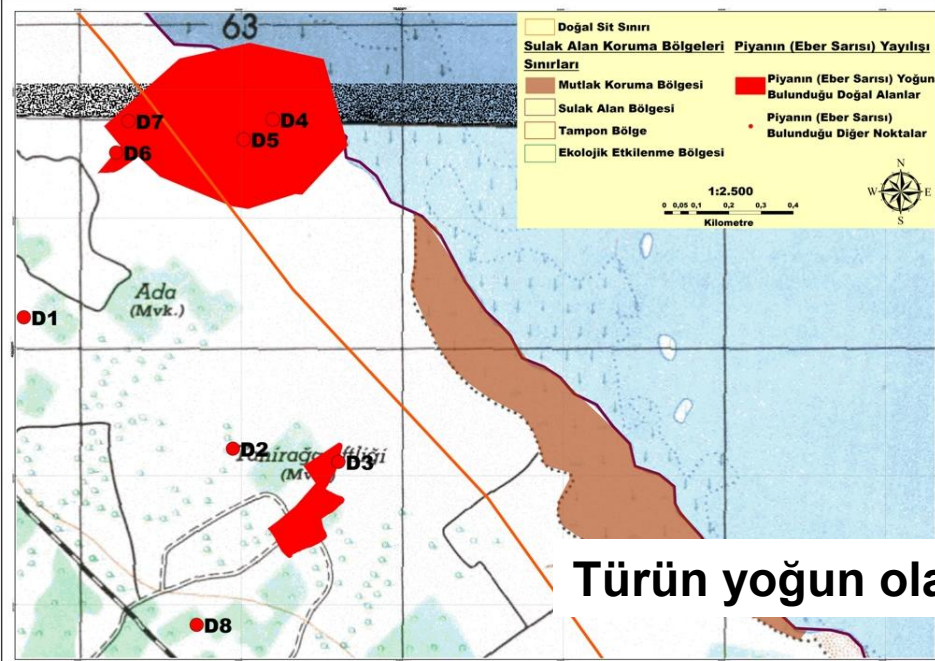
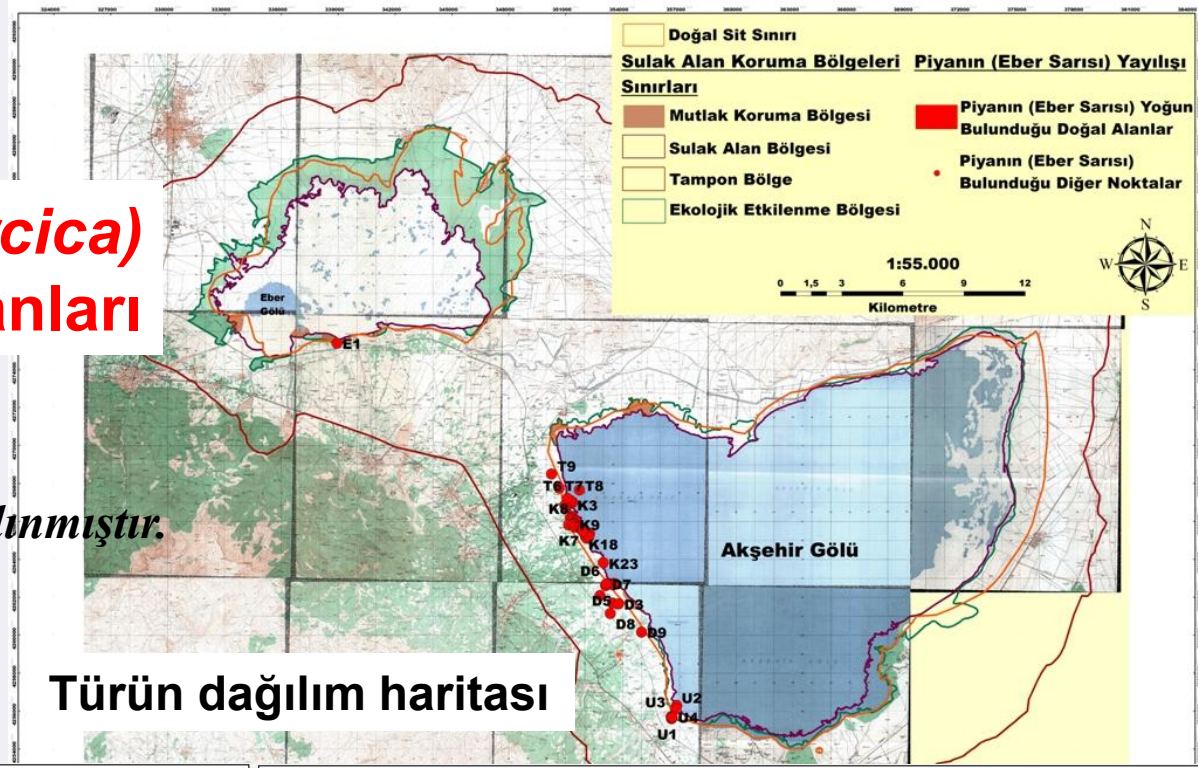
Orta: Örnekleme vb sayısal analiz metotlarıyla tamamlanmamış yada dolaylı kanıtlara dayanan veya zayıf nicel veriler.

Zayıf: Kısıtlı gözlemler doğrultusunda nicel olmayan verilere dayanır.Literatürde kaydı bulunan, ancak nicel de olsa verinin kaynağının (*sayımı yapan kişi/kişilerin*) ve tarihinin *verilmediği veriler*.

Piyan (*Thermopsis turcica*) bitkisi yayılım alanları

Piyan (Thermopsis turcica)
Tür Koruma Eylem Planından alınmıştır.

Türün dağılım haritası

Türün yoğun olarak görüldüğü alanlar

UTM ED50 projeksiyon sistemine göre piyan bitkisinin bulunduğu noktalar

X (Doğu)	Y (Kuzey)	Nokta	Yer adı	Notlar
352824,467	4262092,145	D1	Dereçine	100 m ² 'lik alanda 50-100 birey
353473,720	4261684,062	D2	Dereçine	20 000 m ² 'lik alanda 10.000-15.000 birey
353801,387	4261643,230	D3	Dereçine	1.000 m ² 'lik alanda yaklaşık 2.500 birey
353597,335	4262706,450	D4	Dereçine	Alan sürülmüş (tarla) yaklaşık 100 m ² 'de 200 birey
353507,227	4262644,928	D5	Dereçine	100 m ² 'lik alanda yaklaşık 200 birey.
353111,019	4262603,992	D6	Dereçine	Dereçine Belediye Başkanı tarafından ayrılmış piyan koruma alanı, 1 000 m ² 'lik alanda yaklaşık 1200 birey
353149,538	4262701,866	D7	Dereçine	Meyve bahçesi içerisinde 100 m ² 'lik alanda 50-100 birey
338935,440	4275385,040	E1	Eber	Eber Gölü kıyısı piyan koruma alanı 4500 m ² 'lik alanda 1500'e yakın birey
339450,129	4274835,772	E2	Eber	Tür yok
339649,510	4275576,631	E3	Eber	Tür yok
351361,692	4266267,146	K1	Kırca	500 m ² 'lik alanda yaklaşık 1200-1500 birey

Doğa Araştırmaları Derneği

**tüm yaban hayatının doğal yaşama ortamlarında
soyları tehdit ve tehlike altında olmaksızın yaşamlarını ve
varlıklarını sürdürebildikleri bir Türkiye için çalışır.**

Dikkat ve ilginiz için TEŞEKKÜRLER !